

УДК 657.6:008.4(075.5)

О. В. Хомутенко, завідувач сектору
Харківського НДІСЕ

ЕКСПЕРТНА ЕКОНОМІЧНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Розглянуто суб'єктів експертного забезпечення правосуддя як інформаційну систему. Визначено модель її включення до інформаційного поля регіонального рівня. Досліджено властивості якісної економіки.

Роль єдиного, незамінного компоненту буття, що одночасно відбиває властивості реального світу й забезпечує суттєві зміни в суспільстві, природі, економіці, виконує саме інформація. Інформація та інформаційні системи в економіці формують інституціональні умови господарювання, результативність виробництва, процесу обміну, чим і обумовлена актуальність теми статті.

Вивчення ступеня розробленості проблеми показало, що питанням дослідження інформації й розроблення інформаційних систем і технологій присвячено численні праці зарубіжних і вітчизняних учених: Д. Белла, Н. Вінера, Ф. Вебера, А. Тоффлера, А. Урсула, К. Шеннона, Б. Гейтса, М. Кастельса, Л. Мельника, В. Трофимова, В. Глушкова, Р. Нижегородцева¹. Останніми роками цій проблемі присвячували свої роботи В. П. Камша (зі співавторами), В. В. Лидовський, В. С. Цимбалюк, З. В. Партико². Функціонування регіональних економік і економіки держави в цілому неможливе без її якісного інформаційного забезпечення. Велике значення в цьому процесі має інформація, що утворюється на межі взаємодії економічних процесів і правових норм господарювання³. Ця інформація створюється в ревізійній діяльності, системах контролю, моніторингових моделях, при аудиті, виконанні судових економічних експертиз та експертних

¹ Див., напр.: Шеннон К. Работа по теории информации и кибернетике / К. Шеннон. — М. : ИЛ, 1963. — 19 с.; Винер Н. Кибернетика или управление связями в живом организме и машине / Н. Винер. — М., 1968. — 166 с.

² Див.: Камша В. П. Про кібернетику другого етапу НТР / В. П. Камша, Л. С. Камша, Ю. В. Камша // Складні системи і процеси. — 2010. — № 1 (17). — С. 25–41; Лидовський В. В. Теорія інформації: учеб. пособие / В. В. Лидовский. — М.: Компания Спутник+, 2004; Цимбалюк В. С. Інформаційне право (основи теорії і практики) / В. С. Цимбалюк. — К. : Освіта України, 2010; Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації / З. В. Партико. — Львів : Афіша, 2008. — 292 с.

³ Див.: Хомутенко О. В. До питання про формування поняття «Експертна економічна інформація» / О. В. Хомутенко // Судова експертиза. Сучасний стан та перспективи розвитку : тези доповідей міжнарод. наук.-практ. конф. — К. : М-во юстиції України, 2010. — С. 338–341.

досліджень. Зараз експертна, особливо судово-економічна інформація, посилює свою роль у процесі розвитку економіки й нових економічних відносин. Не зважаючи на те що інформаційна проблематика широко й досконало вивчається, є підстави вважати малодослідженим такий напрямок як місце інформації, що створюється в конфліктних ситуаціях, у формуванні економічних відносин, визначення якого і є метою статті.

Суттєвий і функціональний вимір інформації доцільно здійснювати в системному поєднанні з інформаційним механізмом, що формується із технологіями (процедурами) оброблення та використання інформації. В економічній літературі інформаційний механізм визначено як сукупність логічних прийомів і технічних засобів перетворення вихідних даних на систему перманентної інформації, що забезпечує комунікацію учасників локальних інвестиційних процесів, прийняття рішень та регулювання регіональних інвестицій. До цього доцільно додати, що такий механізм може виконувати й обслуговувати будь-які види діяльності (аналітику ситуацій, економічне проектування господарських об'єктів, оцінювання прийнятих рішень). У нашому випадку його завданням є аналіз і підтримка прийняття рішень на підприємствах.

Традиційні дев'ять функцій інформаційного механізму (вони ж – операції) – збір, первинна обробка, перевірка достовірності, збереження, пошук, змістовна обробка, видача інформації, передача даних, оцінювання інформації – відображають структуру операційно-технологічного процесу та відрізняються певною специфікою. Одні з них пов'язані з організаційною складовою цього механізму, інші (перевірка достовірності, змістовна обробка, оцінювання інформації) побудовані на семантичних і якісних характеристиках самої інформації. Реалізує управлінські завдання з використанням інформаційного механізму інформаційний менеджмент. Такий менеджмент насамперед ставить завдання аналізу й оцінювання ситуації, формує на цих даних або умови для прийняття рішень, або прогноз і проектування перспектив. І в тому, і в іншому випадку ставляться відповідні вимоги до масштабу, якості та функціонального призначення інформаційної системи.

Узагальнюючи різні підходи до інформаційного механізму, наведемо відносно короткий і ємний перелік вимог до нього:

- безперервний облік і аналітичний супровід економічних процесів;
- переведення технологій на автоматизовані режими;
- підтримка прийняття управлінських рішень;
- формування сценаріїв і моделей розвитку (структур, процесів, ситуацій);
- оптимізація траєкторії руху в процесі здійснення господарських, управлінських чи експертно-аналітичних операцій.

Відносно новою є судово-експертна інформаційна система. Рамки її використання постійно розширюються. Особливу роль у сучасних умовах починає виконувати інформація, що народжується та функціонує в практиці судового вирішення конфліктних ситуацій економічного характеру. У цій сфері обсяги робіт збільшуються високими темпами, що пов'язано з розвитком приватного бізнесу та реформами, у тому числі й податкового законо-

давства. Ці процеси породжують безліч суперечностей, які розв'язуються в судовому порядку, де і зміцнює свої позиції блок «судово-економічної інформації». У цьому дослідженні судово-економічну експертизу ми розглядаємо як інструмент уточнення економічної інформації для підтримки рішень і раціонального функціонування підприємств, а систему суб'єктів експертного забезпечення правосуддя – як інформаційну систему, що забезпечує генерування судово-економічної інформації.

Якщо розглядати регіон як інформаційну систему з позицій головних завдань підвищення якості управління за рахунок високої якості самої інформації, то взаємозв'язок інформаційного простору та включення в нього експертно-судового блоку можна представити як це показано на рис. 1.

Запропонована модель взаємозв'язку експертної системи із загальною регіональною структурою інформаційного поля добавляє в останню нові сектори банку даних, відомчі мережі та нові елементи в організаційно-економічний механізм.

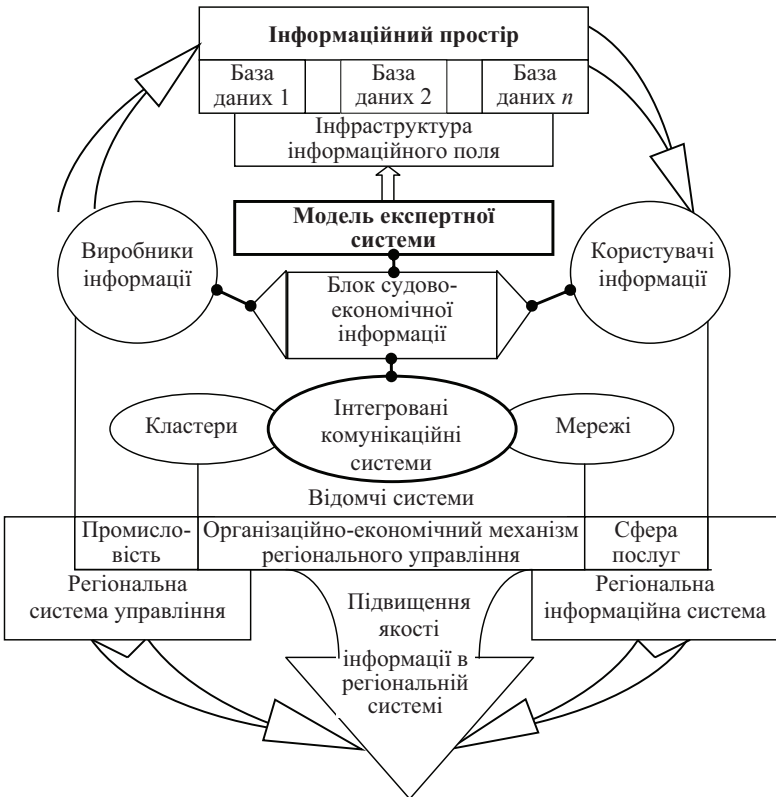

Рис. 1. Модель включення експертного блоку в інформаційне поле регіонального рівня

Масиви інформації в економічному просторі регіону, взаємодіючи між собою й формуючи сам економічний процес, містять усі ознаки, характерні для нестабільних систем, а саме: невизначеність, неточності та ін. Завдання ж ефективного управління економічними системами – об'єктами та процесами, що в них відбуваються, полягає в тому, щоб ці неточності та невизначеності зменшити, ліквідувати чи виявити. Це завдання вирішується різними шляхами, включаючи економічний аналіз, підбір інструментарію для прийняття рішення, створення інституціональних механізмів якісної економіки, які б базувалися на правових, ринкових, адміністративних моделях управління й розвитку.

У числі останніх (інституціональних механізмів) є такі, що непрямо впливають на забезпечення якісної економіки, а інші безпосередньо використовуються для цих цілей. До прямих «інститутів» (інститутів прямого впливу) ми відносимо: контроль (у першу чергу виробничий, нормативно-правовий, фінансовий), аудит, проведення експертиз.

Відмічені «прямі інститути», тобто організаційні норми й технології прямої дії, вирішують значне коло актуальних завдань, у числі яких зазначимо:

- підвищення рівня правдивості інформаційного масиву;
- забезпечення гарантій економічної стійкості та безпеки господарських систем;
- протидію чинникам умисного викривлення інформації.

Ці три функціональні завдання корегуються з принципами достовірності, безпеки, превентивності.

Переносячи увагу на змістовне розкриття ролі та значення експертизи й аудиту в механізмі розбудови чи переходу до «якісної економіки», викладемо свої міркування стосовно нашого розуміння поняття «якісна економіка».

Якісна економіка утворюється з державної (а не з ринкової) ідеології «управління загальною якістю». І в цю економіку включено: якісні товари (послуги), якісну працю, якісне управління і якісні соціально-економічні відносини. Природно в центрі цього всього перебувають два джерела якості – сама людина (якісна) і якісна інформація.

Становлення якісної економіки визначається побудовою якісного управління.

У контексті головних завдань нашого дослідження в термін «якісна економіка» ми вкладаємо не її ефективність, конкурентну успішність чи прибутковість (що само собою зрозуміло, бо все це зазначений термін в собі містить). Але ми підкреслюємо в цьому понятті не стільки якість «продуктивну та результативну», скільки побудову всіх її елементів (складових, об'єктів і процесів) управління й розвитку на принципах якості інформації, на умовах системної організованості та збалансованості економічних процесів. Скоріше за все, ми згодні вбачати в понятті «якісна економіка» інформаційну та інституційну складові процесів аналізування, оцінювання, регулювання розвитку економіки. А якщо говорити більш системно й стисло, то якісна економіка – це інноваційно орієнтована, інституційно відрегульована, інформаційно забезпечена, структурно оптимізована економіка. За таких умов вона неодмінно буде ефективною, прибутковою й динамічно прогресивною (рис. 2).

У такому аспекті якісна економіка у своєму інформаційному секторі зміцнює:

- систему аудиту результатів економічної діяльності підприємств регіону;
- систему експертиз і експертних оцінок;
- систему оцінювання якості інформації та інформаційно-комунікаційну технологію (ІКТ);
- фактор інновацій в ІКТ.

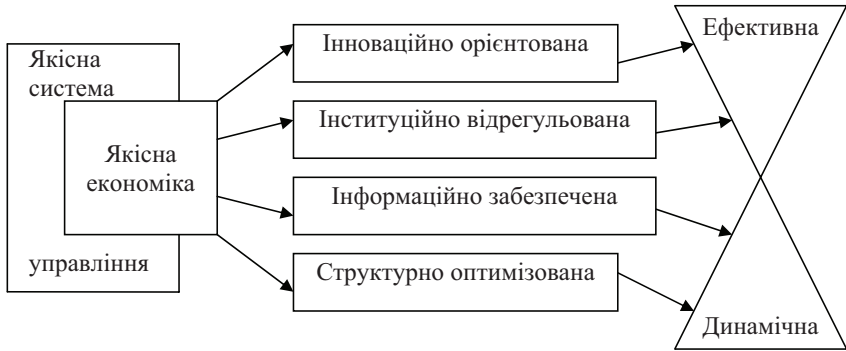

Рис. 2. Складові якісної економіки

Таким чином, аудит і експертиза «працюють» на інформаційне розкриття об'єкта, процесу, ситуації, конфлікту інтересів і правових норм, справедливості відносин, уточнюючи інформаційне поле діяльності суб'єктів господарювання та створюючи інформаційну основу функціонування якісної економіки.

ЭКСПЕРТНАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ

А. В. Хомутенко

Рассмотрены субъекты экспертного обеспечения правосудия как информационная система. Определена модель ее включения в информационное поле регионального уровня. Исследованы свойства качественной экономики.

EXPERT ECONOMIC INFORMATION AS AN ELEMENT OF AN INFORMATION SYSTEM

O. V. Khomutenko

The article deals with the subjects of expert support for justice administration as an information system and determines the model of its incorporation into the regional level information area. The article also studies into the properties of qualitative economy.